

Santuaris: rescat, divulgació i consciència social

La intervenció humana ha condicionat sempre la resta de les espècies. La Fundació Santuari Gaia, el Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera o la Fundació Mona treballen des de fa anys en el rescat d'animals víctimes de l'anomenat «progrés humà». Tres històries que ens ensenyen que potser som els humans els qui necessitem que ens rescatin de tanta insensibilitat.

Text > **MAGDA PUJOL**, periodista

Els santuaris són, per definició, espais de recolliment. Els més coneguts són els religiosos, però en els últims anys també s'utilitza aquesta denominació per referir-se a indrets on s'apleguen animals desemparats i rescatats, sigui de la indústria alimentària, de l'oci o, simplement, de la crueltat humana.

Són els anomenats «santuaris animals». Entre aquests, n'hi ha un de pioner a les comarques gironines, el centre de recuperació de primats de la Fundació Mona, situat a Riudellots de la Selva. Es tracta d'un santuari en el qual ximpanzés i micos procedents de la indústria de l'espectacle o utilitzats com a animals de companyia es recu-

peren del maltractament al qual han estat sotmesos.

La «selva» dels primats

La fundadora i directora general de la Fundació Mona, Olga Feliu, és d'aquestes persones amb l'empatia animal a l'ADN, i va prendre consciència abans que ningú del mal que es feia a aquests animals. Ella va veure el tràgic destí de molts, que, quan ja no servien per a l'espectacle, acabaven la seva miserable vida oblidats per tothom i, en el millor dels casos, tancats en una gàbia, sense sortir-ne fins que es morien.

Però, com és que una veterinària vallesana que acaba la carrera decidida a especialitzar-se en vaques lleteres, acaba fundant un centre de rescat de primats en un petit municipi de la comarca de la Selva? «Vaig començar treballant amb un equip de veterinaris de Maçanet de la Selva que tractaven tota mena d'animals, i un dia vaig haver d'anar a Breda, a casa d'un senyor anglès, a visitar el seu gos», explica Feliu. El que va trobar en aquella finca va canviar per sempre el seu destí.

Simon Templer va resultar ser el representant a Espanya de la International Primate Protection League (IPPL), una organització dels Estats Units de defensa dels primats, que havia construït a la seva finca de Breda un espai de pas on anaven a parar els ximpanzés procedents de cirks o del món de l'espectacle que havien estat deco-

>> El ximpanzé Hugo, anestesià per tractar-li ferides que ell mateix es feia a causa dels problemes mentals derivats del maltractament previ. (Foto: FUNDACIÓ MONA)

>> La directora de Fundació Mona, Olga Feliu, i part del seu equip amb la ximpanzé Coco, en el moment del seu trasllat al santuari, després d'haver viscut vint anys en una gàbia. (Foto: FUNDACIÓ MONA)

missats per les autoritats i que la IPPL enviava a santuaris d'Anglaterra o de l'Àfrica.

L'Olga va quedar captivada per les mirades d'uns animals amb els quals compartim el 98 % dels gens —també el de l'empatia—, i des d'aleshores es dedica a rescatar primats i a recupear-los a través de la fundació que va crear juntament amb Manel Marañá i Amparo Barba, des de la seva «selva» particular, que va obrir les portes fa vint-i-un anys. Ara ja són un equip d'unes quinze persones, amb voluntaris que els ajuden en les diferents tasques.

«Els primers rescatats van ser uns ximpanzés procedents de València que vivien en un camió abandonat», conta Feliu, que en aquests vint-i-un anys ha arribat a albergar al centre de Riudellots fins a trenta-un exemplars de manera simultània. «Ara tenim tretze ximpanzés i tres micos, volem cobrir tan bé com puguem els casos que ens arriben i de vegades hi ha individus amb necessitats especials, com el cas de l'Hugo, un ximpanzé que ens ha arribat fa poc amb problemes d'automutilació.»

Però la Fundació Mona no només es limita a rescatar animals. Una altra de les seves tasques és formar, divulgar i crear consciència social. A banda de visites guiades d'educació ambiental, cursos, formacions de postgraus universitaris i màsters de primatologia, duen a terme diversos

Olga Feliu va quedar captivada per les mirades d'uns animals amb els quals compartim el 98 % dels gens

>> La ximpanzé Coco, actualment, a la Fundació Mona. Ara viu en un grup de sis ximpanzés. (Foto: JOAN BRULL)

>> La responsable del Santuari Gaia, Lia Domínguez, amb en Paolo, un vedell que va néixer amb una deformitat a la pota que ha calgut corregir amb una pròtesi. (Foto: MAGDA PUJOL)

Ismael López i Coque Fernández estan convençuts que un dia els humans prendran consciència que l'explotació d'un animal per menjar-se'l és una pràctica moralment reprobable

projectes i treballs d'investigació, els resultats dels quals són publicats en prestigioses revistes científiques i exposats en conferències i congressos. «Això ens permet compartir coneixements amb altres institucions que es dediquen a la cura dels primats, i de retruc en millorem la protecció, afirma Feliu. De fet, deuen la seva subsistència a aquesta tasca. «El 98 % de les despeses, les cobrim amb els ingressos que ens arriben a través d'aquests projectes i amb els donatius de socis i padrins dels ximpanzés», conclou.

Salvats de l'escorxador

Us imagineu un vedell amb una pròtesi feta a mida perquè ha perdut la cama? O un porc en cadira de rodes perquè li fallen les articulacions del darrere? Aquesta és una estampa habitual al Santuari Gaia de Camprodon, un espai natural on viuen més de cinc-cents animals (cabres, vaques, gallines, porcs, senglars, burros o ànecs, entre d'altres), descartats majoritàriament per la indústria alimentària, però també procedents de decomisos o d'accidents, i que han tingut la sort de sobreviure. El Santuari Gaia és una fundació gestionada per un equip de persones compromeses amb l'animalisme, un moviment filosòfic, social, cultural i polític que defensa els interessos dels animals i lluita contra la seva explotació.

Conscients que van a contracorrent i que són pioners en aquesta causa, els fundadors de Gaia, Ismael López i Coque Fernández, estan convençuts que un dia els humans prendran consciència que l'explotació d'un animal per menjar-se'l és una pràctica moralment reprobable, i que aquesta consciència provocarà un canvi d'hàbits i de mentalitat. Mentrestant, la seva tasca consisteix a tenir cura de tots els individus que els arriben i a dotar-los de la identitat que se'ls nega dins la cadena alimentària, així que el primer que fan quan trepitgen el santuari és posar-los nom.

La Consuelo, una burra de dotze anys, dona la benvinguda als qui s'endinsen en aquest recòndit paratge del Pirineu on conviuen uns animals de granja privilegiats, ja que un dia la seva desgràcia els va canviar el destí. L'Azarías era un porc que va caure del camió que el transportava a l'escorxador i no s'aguantava dret. Com que, per norma, tots els animals que no poden entrar sense ajuda a l'escorxador

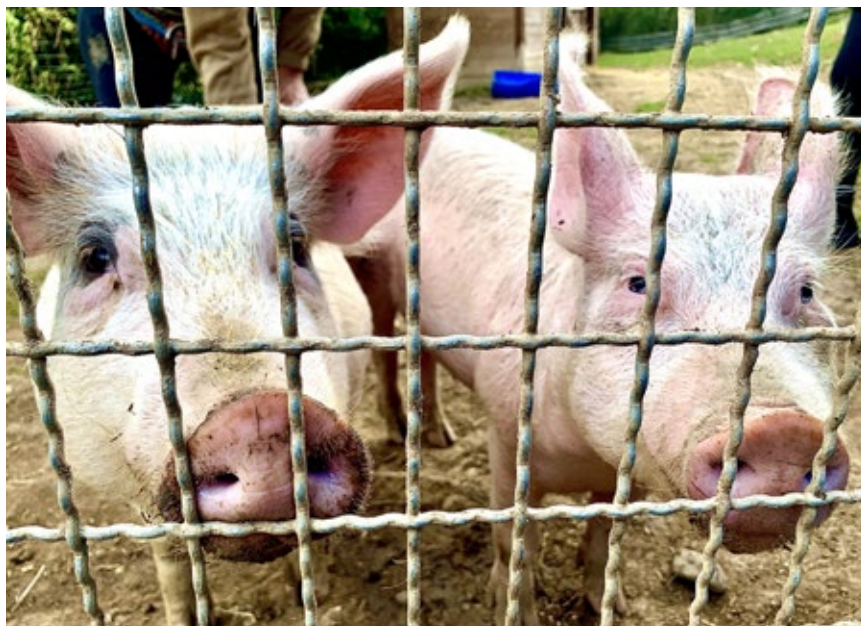
>> En Pepe, un ase rescatat d'un estable de Sanlúcar de Barrameda en condicions extremes: tenia les potes tan deteriorades que s'arrossegava amb els colzes. (Foto: MAGDA PUJOL)

són descartats per la indústria càrnia, va anar a parar al Santuari Gaia, on la seva deficiència es va convertir en la seva sort. La responsable dels animals del centre, Lía Domínguez, ho explica molt bé: «Aquí els animals no només són tractats amb dignitat, sinó que tenen la garantia que es moriran després d'haver conegut el màxim grau d'empatia i calidesa que els humans som capaços de donar».

El lloc és idíl·lic: vint-i-quatre hectàrees de terreny a la vall de Salarça on els animals campen a l'ou, sempre de forma controlada, i gaudeixen, la majoria per primer cop, de llibertat. Les escenes dantesques que en Coque i l'Ismael han hagut de presenciar en alguns dels rescats, lluny de dissuadir-los-en, els han encoratjat a treballar encara més per la causa animalista. Com quan van anar a una granja de Lliçà d'Amunt a rescatar un ramat de cabres i ovelles famèliques procedents d'un decomís, que sobreviuen com podien, sense menjar ni aigua, envoltades de cadàvers i dels seus propis excrements. Avui, les que van sobreviure, han passat de l'infern al paradís.

>> Ismael López (ajupit, a la dreta) és, juntament amb Coque Fernández, un dels fundadors del Santuari Gaia de Camprodon. (Foto: MAGDA PUJOL)

>> En Lázaro i l'Azariás, dos porquets descartats per la indústria càrnica que ara viuen en aquest espai idíl·lic de la vall de Salarça. (Foto: MAGDA PUJOL)

>> En Marcelo, una cabra rescatada d'una granja de Villena (Alacant), en quarantena mentre espera reunir-se amb la resta del ramat que acull el santuari. (Foto: MAGDA PUJOL)

Els darrers anys s'han alliberat vuit-centes cinquanta tortugues d'estany als parcs naturals dels Aiguamolls de l'Empordà i del Baix Ter, a l'estany de Banyoles i a diferents espais de la conca del Ter

Quan els fundadors del Santuari van iniciar aquest projecte, ja fa deu anys, no es podien imaginar les dimensions que prendria. En tot aquest temps han allotjat prop de dos mil animals. Es financen exclusivament a través de les aportacions de particulars i de col·laboracions d'entitats que els ajuden de forma altruista. No reben cap subvenció ni l'ajuda de cap administració, malgrat que sí que els arriben animals procedents de confiscacions. L'èxit dels seus vídeos a les xarxes socials (tenen prop de dos-cents mil seguidors a Instagram i més d'un milió a Facebook) els ajuda en la tasca recaptatòria. I també els voluntaris que passen estades en aquest racó amagat del Pirineu on es respira, sobretot, molta empatia animal.

A pas de tortuga

Si hi ha un animal que ens recordi, més que cap altre, els dinosaures, és sens dubte la tortuga. Potser la closca ha estat el seu mecanisme de defensa contra l'extinció, però segur que també hi ha influït la voluntat de l'ésser humà de no deixar que una part de la història de l'evolució acabi sent només un vestigi testimonial.

Quan, l'any 1994, el santuari de la Mare de Déu del Camp de Garriguella va acollir el Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera, encara no havia arrelat el concepte de santuari d'animals. Aquest espai sagrat, propietat del bisbat de Girona, va inspirar un grup de joves que havien descobert que les tortugues mediterrànies que campaven lliures pels boscos de la serra de l'Albera estaven en perill d'extinció, i que era l'únic hàbitat de la península Ibèrica on encara es conservaven alguns exemplars d'aquesta espècie (*Testudo hermanni*).

Però va ser molt abans, l'any 1980, que aquest grup de joves visionaris procedents de la IAEDEN (Institució Alt-empordanesa per a la Defensa i l'Estudi de la Natura) es va adonar de la necessitat de protegir aquests animals, i va crear el Grup de Defensa de la Tortuga de l'Albera. Van començar amb un petit centre de cria en un espai privat de Vilamaniscle, però amb la creació del Paratge Natural d'Interès Natural de l'Albera, l'any 1986, van poder accedir als programes oficials de recuperació en captivitat d'espècies protegides, i el projecte es va anar fent gran. Fins que

una nit, les més de cent tortugues que albergava el mas Pòlit de Vilamaniscle van ser objecte de robatori. Els lladres només en van deixar uns pocs exemplars, amb els quals van haver de començar de nou, però tenien clar que aquest cop havia de ser en un lloc segur. Va ser aleshores que se'ls va ocórrer acollir-los al santuari de la Mare de Déu del Camp de Garriguella, una idea que va ser ben rebuda pel bisbat, que l'any 1992 va cedir-ne l'ús a l'Associació d'Amics de la Tortuga de l'Albera.

Des que es va inaugurar, l'any 1994, fins ara, el Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera es dedica a la conservació i a la cria en captivitat, no només de la tortuga mediterrània, sinó també d'una altra espècie en greu perill d'extinció: la tortuga d'estany, després que l'any 1994 en rescatessin els deu últims exemplars que quedaven a la conca del Ter. Tal com explica el director, Joan Budó, aquests darrers anys s'han pogut alliberar vuit-centes cinquanta tortugues d'estany als parcs naturals dels Aiguamolls de l'Empordà i del Baix Ter, a l'estany de Banyoles i a diferents espais de la conca del Ter, totes descendents dels deu exemplars que van rescatar.

>> El director del Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera, Joan Budó, amb un exemplar de tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*). Aquest paratge natural és l'únic reducte de la península Ibèrica on encara se'n conserven. (Foto: MAGDA PUJOL)

Pel que fa a les tortugues mediterrànies, cada any n'alliberen unes tres-centes de nascudes al Centre de Reproducció de l'Albera (CRT), de manera que ja n'han alliberades unes quatre mil en aquest espai natural.

«Ara mateix, tenim una ràtio de 0,7 tortugues per hectàrea; el nostre objectiu és pujar-ne la densitat fins a tres tortugues per hectàrea», explica Budó. No hi ha dubte que, encara que sigui a pas de tortuga, ho aconseguiran.

>> Tortugues de Florida, la comercialització de les quals es va prohibir l'any 2012. Moltes persones les alliberaven quan es cansaven de tenir-les, i així van anar envaint l'hàbitat de la tortuga d'estany, que està en perill d'extinció. (Foto: MAGDA PUJOL)

